

Komitean työkokous

Aika

25.4.2022 klo 9:00–14:00

Teams. Kokous pidettiin etäkokouksena.

Osallistujat

Pasi Moisio, puheenjohtaja (x)

Kirsi Varhila, sosiaali- ja terveysministeriö, 1. varapuheenjohtaja (x)

Heli Backman, sosiaali- ja terveysministeriö, 2. varapuheenjohtaja (x)

Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö, 3. varapuheenjohtaja (x)

Jäsenet:

Tarja Filatov, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Matias Mäkynen, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (-)

Riikka Slunga-Poutsalo, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Kaisa Juuso, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Arto Satonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Elina Valtonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Katri Kulmuni, Keskustan eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Pekka Aittakumpu, Keskustan eduskuntaryhmä (x)

Bella Forsgrén, Vihreä eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Noora Koponen, Vihreä eduskuntaryhmä

Anna Kontula, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Jussi Saramo, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Anders Norrback, Ruotsalainen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Veronica Rehn-Kivi, Ruotsalainen eduskuntaryhmä

Sari Essayah, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Antero Laukkanen, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Harry Harkimo, Liike Nyt -eduskuntaryhmä (-)

Pysyvät asiantuntijat:

Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Raimo Antila, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mikko Horko, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Jaana Rissanen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Essi Rentola, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eveliina Pöyhönen, sosiaali- ja terveysministeriö (-)

Ulla Hämäläinen, valtiovarainministeriö (-) Olli Kärkkäinen (x)

Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Susanna Siitonen, oikeusministeriö (x)

Tommi Laanti, ympäristöministeriö (x)

Outi Antila, Kansaneläkelaitos (x) Marjukka Turunen klo 12.00-13.30 (x)

Antti Koivula, Työterveyslaitos (-)

Heikki Hiilamo, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Mikko Kautto, Eläketurvakeskus (x)

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (-) Vesa Rantahalvari (x)

Anna Kukka, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT (-) Minna Salli (x)

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät (-)

Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (x)

Minna Ahtiainen, STTK ry (x)

Katarina Murto, Akava ry (x)

Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto (x)

Eija Koivuranta, SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry (x)

Titta Hiltunen, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x)

Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry (x)

Sihteerit:

Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eeva Vartio, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Katariina Pursimo, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Sara Mäkäräinen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Maarit Lassander, valtioneuvoston kanslia (x)

Laura Honkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mirva Hyötylä, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Viestintä:

Pauliina Pohjala, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Jasmiina Driksna, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Asiantuntijat:

Minna van Gerven, Tampereen yliopisto (x)

Jussi Tervola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Paula Saikkonen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Anna-Kaisa Tuovinen, Kansaneläkelaitos (x)

Allan Seuri, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Asialista

klo 8:50 Teams-yhteyksien testaus

klo 9:00 Kokous

1. Työkokouksen avaus ja ohjelma

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja esitteli kokouksen ohjelman. Todettiin osallistujat.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja liitteen 1 mukaisena.

3. Oppia osallisuusmallista?

Minna van Gerven esitteli VN TEAS hankkeen ”Eri poluilla työllisyyteen: Suomen sosiaaliturvajärjestelmän erityispiirteet ja ongelmakohdat kansainvälisessä vertailussa” eli POLKU-hankkeen tuloksia. POLKU-hankkeen loppuraportti on valmistumassa. Minna van Gerven esitteli myös Hollannin työttömien osallisuusmallin, jonka polut ovat: 1. Avoimet työmarkkinat tai (uudelleen) koulutus 2. Hyvinvointi- ja re-integraatiopalvelut 3. Sosiaalinen integraatio eli vastapalvelus. Hollannissa aktivoinnin käytännöt vaihtelevat kunnittain. Ks. liite 2.

4. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen, puheenjohtajiston linjausesitys

Raimo Antila esitteli puheenjohtajiston linjausesityksen palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisesta palvelujen tarjoamisen ja työkyvyttömyysetuuksien kehittämisen osalta ja Ritva Liukonen toimeentulotuen kehittämisen osalta. Ks. liitteet 2 ja 3.

5. Keskustelu

Käytiin keskustelu esitysten pohjalta.

Puheenjohtajiston linjausesityksen ehdotuksia työkyvyttömyysetuuksien osalta pidettiin toisaalta oikeansuuntaisina. Oikean tuen ja oikeiden palvelujen tarjoaminen ja saaminen oikea-aikaisesti, ohjauksen ja velvoittavuuden vahvistaminen, toimeenpano ja ammattilaisten osaamisen vahvistaminen nähtiin keskeisiksi.

Palvelujen tarjoamisessa tulisi huomioida laajasti sosiaali- ja terveystalvet, kuntoutustalvet ja työvotmapalvelut. Pitkääikainen oleminen työttömänä, jolla on olennaisia työkyyvyn ongelmia, on ongelmallista ihmisten toimeentulon näkökulmasta. Toisaalta ehdotuksiin suhtauduttiin kriittisesti. Nykyisin ongelmana on palvelujen saatavuus, laatu ja toimivuus, joita ei voida korjata etuuksia muuttamalla.

Konkreettiset ehdotukset siitä, miten nykyisen lainsäädännön mukaiset palvelujen järjestämisvelvollisuudet toteutuisivat, puuttuvat. Lisäksi ehdotusten perusteella työkyyvyttömyysetuuksien myöntämistä mahdollisesti lievennettäisiin, millä olisi vaikutuksia sekä etuuskustannuksiin että työllisyyteen.

Todettiin, että palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen ongelmissa ilmenee se, että kansainvälisessä vertailussa tosiasialliset velvoitteet sekä palvelujen järjestäjille että etuuksia hakeville ja saaville yksilöille ovat Suomessa puutteellisia. Tuotiin esiin, että etuuksien ja palvelujen yhteen toimivuus edellyttää, että etuuksia ja palveluja tarkastellaan yhdessä. Ongelmana tarkastelussa voi kuitenkin olla se, että etuudet ja palvelut rahoitetaan eri tavoilla ja eri lähteistä.

Yhtenä haasteena palvelujen osalta on niiden käytön tilastoinnin puute.

Etuudensaajien palvelujen käyttöä joudutaan usein arvioimaan ilman vertailukelpoisia tilastoja. Jos etuudensaajien palvelujen käytöstä ja palvelujen vaikuttavuudesta ja kokonaisyödydystä olisi kattavammin tietoa, olisivat myös tietoon perustuva kehittäminen ja mahdolliset muutokset selkeämmin perusteltavissa.

Vammaisten ihmisten näkökulmasta ongelmana on, että heitä ei työllistetä, lisäksi ehdotuksissa on huomioitava vammaisten henkilöiden yrittäjäyys, vammaisvaikutusten ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi.

Tuotiin esiin, että ehdotusten valmistelussa tulisi olla mukana myös vammaisjärjestöt, sote-järjestöt ja toimeenpanijat.

Lainsäädännön muutostarpeiden arviointi ja lakimuutosten valmistelu toteutettaisiin osana jatkotyötä.

Yhteenvedona puheenjohtaja totesi, että ongelman arvioidaan olevan siinä, että palveluja ei ole riittävästi saatavilla eikä niiden käytöstä ole riittäviä tietoja, toisaalta ongelmana ovat pitkät rahaetuuskaudet ilman yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia osallistua tarvittaviin palveluihin. Kyse on komitean tahtotilan osoittamisesta kokonaisuuden suhteen.

Tiedoksi VN TEAS hankkeen loppuraportti [Palvelujärjestelmän toiminta: osa-aikatyö, tilapäinen työ ja siirtymät kokoaikatyöhön](#).

LOUNASTAUKO

6. Vaihtoehtoisten järjestämistapojen selvitys

Allan Seuri, Jussi Tervola, Paula Saikkonen ja Anna-Kaisa Tuovinen esittelivät vaihtoehtoisten järjestämistapojen selvityksen etenemistä. Arvioitavien mallien ja ensimmäisten simulointien lisäksi esityksessä luotiin tiivis katsaus järjestämistapojen valtiosääntöoikeudellisiin reunaehtoihin. Ks. liite 2.

7. Keskustelu

Käytiin keskustelu esitysten pohjalta.

Perustilimallin osalta pohdittiin osasuudistuksen mahdollisuutta ja sitä, olisiko tilimallia mahdollista ottaa käyttöön vain joidenkin ryhmien, kuten opiskelijoiden, kohdalla. Esiin tuotiin myös huolta opiskelijoiden alhaisemmasta perusturvan tasosta yksi perusturvaetus -mallissa. Vaikutusarviointien tavoitteena on kuitenkin pitää etuustaso nykyjärjestelmän kaltaisena, jotta vertailtavuus säilyisi. Perustuloa koskevien arvioiden kohdalla pyydettiin tarkastelemaan mallin häviäjärjymistä erityisesti osa-aikatyötä tekeviä ja muistutettiin komitean jaetusta tavoitteesta, jonka mukaisesti työn vastaanottamisen tulisi olla mahdollista ja kannattavaa. Tuotiin myös esille näkemys, että perustulo istuu huonosti sosiaaliturva-ajatteluun ja kyse on pikemminkin kansalaisosingosta, joka on sosiaaliturvaa laajempi ehdotus. Esimerkkilaskelmien lisäksi toivottiin aineistopohjaista kohtaantoanalyysiä väestöryhmittäin. Tuotiin esiin, että kannustinvaikutusten saaminen on

perustulomallilla vaikeaa ja vaatii muutoksia verotukseen. Silloin on kuitenkin syytä pohtia, syntyvätkö hyödyt itse mallista vai verotuksesta. Tuotiin myös esiin, että hyvästä selvitystyöstä huolimatta mallien rahoitusta ja kustannuksia on käsitelty vielä melko pintapuolisesti.

Jatkotyössä on tarpeen tarkastella, miltä taloudelliset vaikutukset näyttävät palkansaajien näkökulmasta ja mitä ne mahdollisesti tekevät työnteon kannustavuudelle. Arvioita toivottiin myös siitä, mitä mallit tarkoittavat sosiaaliturvan yksinkertaisuuden ja monimutkaisuuden kannalta, mitä malleilla tavoitellaan. Lisäksi huomiota pyydettiin kiinnittämään lapsiin, lapsiperheisiin ja nuoriin. Todettiin, että opiskelijoita tuetaan tällä hetkellä sivistyksellisiin oikeuksiin perustuen ja tarkoitus ei ole ehdottaa muutoksia perustuslakiin, vaikka tarkastelussa opiskelu rinnastetaankin sosiaalisiin riskeihin. Tuotiin esiin, että perusoikeus- ja ihmisoikeustarkastelua on hyvä täydentää lapsen edun tarkastelulla.

Yhteenvetona puheenjohtaja totesi, että selvitystyö etenee työryhmän esityksen pohjalta ja selvitykseen palataan komiteassa kesälomien jälkeen.

8. Yhteenveto ja jatkotyö

Puheenjohtaja esitteli esityksen jaostojen jatkotyöskentelystä. Ks. liite 2.

Pysyvien asiantuntijoiden keskuudessa nähtiin tärkeänä, että järjestöjen työ jatkuu myös syksyllä ja käsittelyn monipuolisuuteen panostetaan komitean periaatteiden mukaisesti. Puheenjohtaja muistutti, että järjestöt ovat syksyllä edelleen mukana komiteatyössä, vaikka jaostot jäävätkin kokoustauolle. Kommenteissa korostettiin, että vaikka jaostoissa on käyty keskustelua linjausesityksistä, ovat esitykset puheenjohtajiston. Osa komitean pysyvistä asiantuntijoista näki, että jaostot eivät ole saaneet työtään valmiiksi. Jaostot myös ehtivät kokousta keväällä enää muutaman kerran.

Kommenttina tuotiin toisaalta esiin, että työskentelyn jonkinlainen virtaviivaistaminen on perusteltua. Alkuperäistä rakennetta muokattaessa huomiota on kiinnitettävä

siihen, että puheenjohtajiston ja sihteeristön valmistelussa on riittävä poikkihallinnollinen osaaminen, esimerkiksi toimeenpanon osalta.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että materiaali, jonka pohjalta linjauksia lähdetään tekemään, tuotetaan keväällä jaostojen ollessa käynnissä. Syksyllä uusia aiheita ei enää tuoda käsiteltäväksi. Jaostot ovat tässä vaiheessa saaneet työnsä valmiiksi tai niin valmiiksi kuin mahdollista. Kommenttina todettiin, että kansanedustajajäsenet ovat lopulta vastuussa linjauksista.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.55.

Liitteet

Liite 1 Pöytäkirjan luonnos

Liite 2 Diaesitys

Liite 3 Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen Puheenjohtajiston linjausesitys